

EDITORIAL

Igsalikway an mga buwa ni Duterte ngan han AFP

Kadungan han ginpapintas nga milita-
Krisasyon ngan pasista nga panmuy-
poy, ginpapintas liwat han rehimen Du-
terte ngan AFP an pagpapakaraot hini ha
PKP-BHB-NDF. Adlaw-adlaw, butaray ini
nga nagpapasamwak han mga buwa ngan
panbabaliko han kamatuoran agud igpa-
kita nga naperdi na kuno an rebolusyon,
ringgalon an pagkakaurusa han katawhan,
ngan parungon an karuyagon nira nga
umato.

Ginpagagawas nira nga yukut-yukot
nga kaapi ngan tagsuporta han BHB an
"sumurender." Butaray nga pagbinuwa
ini. Haros ngatanan ha ira mga sibilyan
nga nauwat han mga sundalo, nilansi, o
ginpagawas la nga "sumurender." Damo
an gintarhug, ginkastigo ngan gintutukan
han pusil. Mayda nahugay ha saad han
pira kamil nga balor han pahalipay ngan
pakabuhi tungod kay ginsingabot han
AFP an grabe nira nga kakurian ngan ka-
gutom. Pipira gud la an mga boluntaryo
nga sumurender ngan nagin aktibo nga
ahente han kaaway.

Mga "terorista" kuno an PKP-BHB-
NDF. Gintatalapas nira an tawhanon nga
katungod ngan internasyunal nga maka-
tawo nga balaud, nagrekluta han mga

kabataan ngan gin-aabuso hira. Kundi
hin-o ba an nangingistraping han mga
pamilya, nanmomomba han mga umha-
nan, ngan nagkakampo ha mga baryo?
Hin-o ba an napatay han mga inosente,
natortyur ngan nananarhug? Diri ba amo
ini an terorismo? Diri ba hira Duterte
ngan an AFP an tinuod nga terorista?

Ngan hin-o naman an tagpanalipod
han masa, an gindadaupan nira kun may-
da hira problema, an masasarigan nira ha
panahon han kagipitan? Hin-o an ira ka-
bakyang ha ira pakig-away para ha katal-
wasan? Diri ba amo ini an BHB?

An BHB kuno an rason han kawaray
kauswagan ha kabaryuhan. Kundi an mga
operasyon nira an naghagudalan ha hi-
gante nga mina, iligal nga pagtotroso
ngan iba pa nga pandambong ha kalibu-
ngan, ngan natabrog han mga parag-uma
ha ira tuna. Kun mayda sundalo, diri ma-
kag-uma an masa ha kahadlok. Puros pa-
bilib an ira mga proyekto nga sosyo-eko-
nomiko nga diri man nagsosolbar han ira
kakurian. An AFP, komo armado nga huk-
bo han naghahadi nga klase, an tag-un-
dong han bagakolonyal ngan bagapyudal
nga katilingban nga nagpapakuri ha ka-
tawhan.

Magburugto nga kabataan, gindakop han AFP

PITO NGA MAGBURUGTO, kala-
kip an lima nga menor de edad,
an gindakop han mga elemento
han Armed Forces of the Philip-
pines nga nag-ooperasyon kon-
tra ha Bagong Hukbong Bayan ha
Carigara, Leyte.

Gindakop han mga sundalo
han 93rd Infantry Battalion an
mga anak han mag-asawa nga
Edencio ngan Nora Dionaldo ha
reyd han ira urukyan hadton
Nobyembre 13. Pwersahay nga
ginsakob an balay tungod kay
kaapi kuno han BHB hi Edencio
ngan ginlalanat nira an usa nga
yunit ha nasering nga lugar.

Ginkuha han mga sundalo an
magburugto bisan pa nakaban-
tay ha ira an 21-anyos nira nga
bugto nga hi Ernie. Mayda liwat
sakit nga *meningitis* an usa ha
ira. Han umuli hi Nora, gindakop
liwat hiya ngan hi Ernie kahuman
madiskubre kuno han mga sun-
dalo an mga pusil ngan paburut-
hon ha balay. Ginbuhian nira an
mga menor de edad kundi katin
pa gihapon an mag-iroy.

Gindakop liwat han mga sun-
dalo an diri mamenos ha 11 nga
residente nga nakada ha hirani
han balay han mga Dionaldo.
Mag-aga hira nga ginkaptan
ngan gin-interogar. ■

Ginsusuka han katawhan hi Du-
terte ngan an AFP. Ginkakangalsan
nira ini ha pagsabrag han pasista
nga teror ngan pagpapadayon han
ira kakurian. Sanglit, dugang nira
nga ginsusuportahan an armado nga
rebolusyon. Ha ira bulig, magkaka-
nuog ha kabaryuhan an magdinau-
gon nga taktikal nga opensiba han
BHB, nga amo an magpapamingaw
ha mga buwa han AFP ngan ha ku-
mander hini nga hi Duterte. ■

Dirudiretso nga pagsamwak han COVID-19 ha EV

Dagmit nga nagsasamwak an COVID-19 ha Eastern Visayas. Inabot na ha 7,365 an nailista nga positibo nga kaso hadin Nobyembre 10, sigon ha Department of Health (DOH). Diri mamenos ha 61 an namatay ngan masobra 5,400 an nakarekober hadin Oktubre. Dinhi ngan ha iba nga parte han nasud, padayon nga natikadamo an nagpopositibo ngan namamatay ha sakit, sukwahi ha ginsesering han rehimen Duterte nga naghihinay na an pagsamwak hini.

Sigon ha DOH, aada ha 12 nga bungto o 10% na la han 136 nga municipalidad ha unom nga prubinsya an waray pa nahililista nga kaso hadton Oktubre. Karuyag sidngon, masobra 90% o haros ngatanan nga bungto mayda na kaso han COVID-19. Tungod kay waray pa gihapon ginhihimo nga *mass testing*, posible nga mas dako an ihap han mga mayda sakit ngan namatay.

An padayon nga pagsamwak han bayrus ngaduha pangilal-an ngan nagpapahimatngon nga delubyo para ha pampubliko nga sistema han pankalib-sugan nga maiha nga piay, nadudunot ngan kulang ha pondo. Haros walo kabulan tikang han una nga magkamayda hin kaso ha EV, duha la gihapon an laboratoryo para ha COVID-19. Ha Guiuan, Eastern Samar, napiritan nga magserra an nag-uusahan nga pampubliko nga ospital kahuman magpositibo ha bayrus an usa nga empleyado. Nagtitikadamo an mga trabahador pankalibusgan nga natatapanan, lakip an usa nga taga-Las Navas, Northern Samar.

Dugang nga proyba an mga prisuhan nga pakyas an gubyrno nga pugngan an pagsamwak han bayrus. Ha usa nga prisuhan ha Northern Samar, inabot ha 68 nga priso ngan tawuhan an nagpositibo ha bayrus.

Natikadamo nga mga *lockdown*

Ha pagdamo han mga kaso ha mga komunidad, mas damo nga mga lokal nga gubyrno an nag-iimponer han *lockdown* ngan dugang nga paglimitar han paggios han katawhan. Hadin Oktubre, iginpailarum an Northern Samar ha *general community quarantine* (GCQ) ngan ginpahungon an pagsulod han *locally-stranded individuals* (LSI) ngan mga tipauli nga OFW. Ha Catarman, 23 ha barangay hini iginpailarum ha mas

mahugot nga *modified enhanced community quarantine* (MECQ.) Ha bungto han Mondragon, ginhangyo han Inter-Agency Task Force (IATF) han municipalidad nga iginpailarum ha MECQ an unom nga barangay. Ginpailarum naman an Tacloban City ha GCQ tub-tub ha katapusan han Nobyembre.

Ini nga paghugot subay ha palisiya han IATF han nasyunal nga gubyrno, nga nag-iimponer han militarista nga *lockdown* hin waray ginhihimo nga

mass testing, waray epektibo nga *contact tracing*, ngan masamok an pagkwarantina ngan pagtambal ha mayda sakit. Gindadakop an mga diri nagsusul-ot han *face mask* ngan *face shield* nga waray man ini manhatag hin libre. Gindadakop liwat an mga nabiyaha hin waray *quarantine pass* samtang kulang an ginpanhatag nga pinansyal nga ayuda ha mga tawo nga diri makapakabuhi tungod ha paglimita ha biyaha. ■

Mga kaso han COVID-19 ha Eastern Visayas

Siyentipiko nga pagresponde ha pandemya

TUNGOD HA PAGDAMO han mga pag-aram ha COVID-19, mas nahibabaruan na kun tiunan-o ini malilikyan ngan maaatuhan. Importante nga mahibaruan ini han ngatanan agud epektibo nga naaatuhan an bayrus ngan nauundong liwat an mga demokratiko nga katungod han katawhan.

Sigon ha mga pangaliskay, hitaas gihapon an tsansa nga mahuwasan an mga pasyente han COVID-19. Pinakabulnerable ha bayrus an kalahingnan, an mga maluya an lawas ngan an mga mayda iba pa nga sakit. Bulnerable liwat an mga trabahador pankalibusgan.

Haum la an mga mahugot nga *lockdown* sugad han igin-imponer ha Wuhan, China kun iginpatuman ini ha tinikangan pa la han pandemya, kun diri na epektibo an iba pa nga pitad nga *social distancing*, ngan kun mayda liwat *mass testing*, *contact tracing* ngan pagkwarantina. An pinakabatakan ngan pinakaepektibo nga pagpugong ha pagsamwak hini amo an pagsul-ot han *face mask*, paghugas han kamot, ngan *social distancing*. Antes sumakob han balay, kinahanglan kumarigo, magliwan, ngan labhan an mga bado. Tahuban an baba kun maubo o mahatsing.

Kinahanglan padayon nga ig-insister an *mass testing*, pagpakusog han sistema nga pankalibusgan, proteksyon para ha mga bulnerable, ngan pagpapatuman han boluntaryo nga pagkwarantina. Kinahanglan tipahan an mapan-gipit nga *lockdown*. ■